



Nyhetsbrev september År 2023

Välkomna till ett nyhetsbrev som innehåller nyheter i korthet om social hållbarhet, jämställdhet, mångfald, arbetsmiljö och inkludering.

Hör av dig om du vill att fler ska ta del av infon eller om du vill avbeställa brevet. Har du synpunkter eller önskemål, mejla gärna.

info@euroquality.se

Nu drar hösten i gång på allvar och för de som vill ha en rivstart i inkluderingsarbetet finns nu ett erbjudande:

Köp 50 mångfaldsspel och få en gratis föreläsning om inkludering på köpet och en introduktion om varför vi just nu behöver öka takten inom social hållbarhet och arbetet med inkludering.

**Är du intresserad? Hör av dig så hittar vi en tid.
ann-katrine.roth@euroquality.se**



Utrikes födda upplever sin arbetsmiljö sämre än inrikes födda

I ett regeringsuppdrag sammanställer vi kunskap om särskild utsatthet för arbetsrelaterad stress och arbetsmiljörelaterad ohälsa baserat på etnisk tillhörighet/hudfärg och religion eller annan trosuppfattning.

Bakgrund

Myndigheten för Arbetsmiljökunskap har ett regeringsuppdrag om att inhämta och sammanställa kunskap om samband mellan vissa gruppers utsatthet och arbetsrelaterad stress. Uppdraget ska ha särskilt fokus på kunskap om arbetsmiljö och vilken betydelse utsatthet till följd av etnisk tillhörighet, hudfärg och religion eller annan trosuppfattning kan ha för individens hälsa. En god arbetsmiljö främjar arbetstagares hälsa och utvecklig som i sin tur bidrar till att fler kan arbeta och ger därmed effekt på individnivå, organisationsnivå och samhällsnivå.

Att utsättas för olika typer av negativ särbehandling och att tillhöra en särskilt utsatt grupp i ett samhälle som är strukturerat utifrån hierarkier och ojämlikheter baserade på exempelvis etnisk tillhörighet, bidrar till stress och ohälsa. Detta gäller inte minst inom arbetslivet, där tillgänglig forskning – både från Sverige och från jämförbara västländer – pekar på att personer ur vissa minoritetsgrupper baserat på etnisk tillhörighet generellt sett är mer utsatta för fler fysiska faror och arbetar under sämre psykosociala förhållanden i sin arbetsmiljö jämfört med majoritetsbefolkningen.

Det finns internationell forskning om särskild utsatthet för arbetsrelaterad stress för vissa grupper baserat på etnisk tillhörighet och religion. I relation till det svenska arbetslivet saknas det dock sammanställd kunskap baserad på sådan särskild utsatthet i relation till arbetsmiljö och arbetsrelaterad stress. Det saknas också systematiska sammanställningar av kunskapsläget avseende olika typer av förebyggande insatser och aktiva åtgärder på området.

Syfte och mål

ska resultera i en kunskapssammanställning som i sin tur kan bidra med kunskap i regeringens arbete med att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering som en del av Agenda 2030 och delmål (8:8) som handlar om att skydda arbetstagarnas rättigheter och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla.

Målet är att öka kunskap om eventuella sambandet mellan utsatthet baserat på etnisk tillhörighet, hudfärg och religion eller annan trosuppfattning och arbetsrelaterad ohälsa.

I regeringsuppdraget anges att den sammanställda kunskapen ska spridas på ett sådant sätt att den kan utgöra ett stöd för arbetsgivare, skyddsombud och andra förtroendevalda på arbetsplatser i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Projektet ska även ta hänsyn till jämställdhetsperspektivet i den sammanställda kunskapen.

Slutredovisning Arbetsmarknadsdepartementet: 1 mars 2024

<https://mynak.se/projekt/vissa-gruppers-utsatthet-for-arbetsrelaterad-stress-och-arbetsmiljorelaterad-ohalsa/>

Karriärer och barriärer – en ESO-rapport om skolgång och etablering för unga med utländsk bakgrund

Unga med utländsk bakgrund är en stor och växande grupp i samhället och gruppens utbildningschanser och skolresultat lyfts ofta fram som avgörande för hur det går för dem senare i livet. En utbredd bild är att många barn och ungdomar med utländsk bakgrund har svårigheter i skolan och att bristande kunskaper i svenska språket försvårar möjligheten att tillgodogöra sig utbildning. Men hur väl stämmer den här bilden? Och skiljer den sig mellan olika grupper, till exempel beroende på vid vilken ålder personen invandrat eller om man är född i Sverige men med invandrade föräldrar? Suddas initiala problem i skolan ut med tiden eller accentueras de? I den här rapporten till ESO analyserar Jan O. Jonsson och Carina Mood hur skolgången ser ut för gruppen; deras utbildningsresultat och den tidiga etableringen på arbetsmarknaden samt olika faktorer som kan vara av betydelse för utfallet. Rapporten bygger i huvudsak på data för en kohort – personer födda 1996 – som författarna följer upp till 25 års ålder. Rapporten visar att det på många sätt går bra i skolan för gruppen, trots de i många fall sämre studieförutsättningarna. De unga har därtill ofta höga ambitioner och ett stort engagemang i skolarbetet. Störst svårigheter är det för de unga som har invandrat relativt sent; i rapporten definierat som vid 9–15 års ålder. Författarna framhåller vikten av att i analys

och policy behandla unga med utländsk bakgrund som den heterogena gruppen är för att på så sätt kunna rikta åtgärder till de som löper störst risk för skolmisslyckande.

Jan O. Jonsson är Official Fellow vid Nuffield College, Oxford University och professor i sociologi vid Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet. Hans forskning rör social stratifiering, främst utbildningsojämlikhet och social rörlighet, samt ungas integration och levnadsnivå.

Carina Mood är professor i sociologi vid Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet och affilierad till Institutet för framtidsstudier. Hennes forskning rör integration, fattigdom och ojämlikhet, samt barns och ungas levnadsvillkor.

INTEGRATION OCH MIGRATION UTBILDNING OCH FORSKNING | Författare:

Carina Mood och Jan O. Jonsson

https://eso.expertgrupp.se/rapporter/2023_8_karriarer-och-barriarer/

Svenskar jobbar så in i Norden

Svenskarna har bland de längsta arbetsveckorna i Västeuropa och klart längst bland de nordiska EU-länderna.

Under 2022 var den genomsnittliga svenskens arbetsvecka 38,9 timmar, [visar siffror från Eurostat](#). Det är den längsta snittveckan bland EU-länderna i Västeuropa.

Klart längre arbetsveckor har invånarna i Öst- och centraleuropa med grekerna i topp. Den kortaste genomsnittliga arbetsveckan hade nederländarna som har EU:s största andel deltidsarbetande arbetskraft. (Artikeln fortsätter under kartan.)

Uppgifterna ovan gäller för hel- och deltidsarbetande mellan 20 och 64 år. Men även när det gäller endast dem som arbetar heltid står Sverige ut även om skillnaderna är mindre än för totalen. Heltidsarbetande svenskar hade med 41,6 timmars den tredje längsta arbetsveckan i unionen. Grannländerna Finland och Danmark har de kortaste.

Det finns en tydlig skillnad i de genomsnittliga arbetsveckorna för män och kvinnor där män på EU-nivå arbetar över fem timmar mer i veckan än kvinnor. Könsskillnaden i Sverige är bland de lägsta i Västeuropa men i östligare EU-länder som Bulgarien, Litauen och Ungern är skillnaderna mindre. Detta gäller alltså dem som faktiskt har ett arbete och inte dem som på något sätt står utanför arbetsmarknaden.

<https://www.europaportalen.se/2023/09/sa-lange-arbetar-eu-born>

www.eurostat.com

Sysselsättningen ökar för utrikes födda

Under första kvartalet 2023 uppgick antalet sysselsatta till 5 187 000, icke säsongrensat. Det är en ökning med 111 000 jämfört med första kvartalet

2022. Det totala antalet arbetade timmar uppgick till i genomsnitt 167,3 miljoner per vecka. Kalenderkorrigerat motsvarar det en ökning med 6,2 procent. Antalet arbetslösa var 438 000 vilket motsvarar ett arbetslöshetstal på 7,8 procent. Säsongsrensade och utjämnade data visar på en ökning av antalet sysselsatta. Det säsongsrensade och utjämnade arbetslöshetstalet uppgick till 7,3 procent.

- Under en längre tid har både antalet och andelen sysselsatta utrikes födda ökat, vilket vi också ser under det första kvartalet 2023. Vi ser även en fortsatt minskning i andelen arbetslösa utrikes födda, och i synnerhet bland utrikes födda kvinnor. Sammantaget pekar detta på en positiv utveckling för utrikes födda, säger Michella Szukis, statistiker på Arbetskraftsundersökningarna på SCB.

Arbetskraften

Antalet personer i arbetskraften i åldern 15–74 år ökade med 100 000 och uppgick till 5 625 000 under första kvartalet 2023, icke säsongsrensat. Antalet kvinnor i arbetskraften var 2 672 000, en ökning med 66 000 och antalet män var 2 953 000, en ökning med 34 000. Det relativa arbetskraftstalet ökade med 0,9 procentenheter och uppgick till 74,4 procent. För kvinnor uppgick arbetskraftsdeltagandet till 71,9 procent, en ökning med 1,4 procentenheter, och för män var det 76,8 procent.

Säsongsrensade och utjämnade data visar på en ökning av antalet och andelen personer i arbetskraften, jämfört med närliggande kvartal. Antalet personer i arbetskraften uppgick under första kvartalet 2023 till 5 672 000, vilket motsvarar 75,0 procent av befolkningen.

Sysselsättningen

Under första kvartalet 2023 var antalet sysselsatta i åldern 15–74 år 5 187 000, icke säsongrensat, en ökning med 111 000 personer jämfört med första kvartalet 2022. Det motsvarar en sysselsättningsgrad på 68,6 procent, en ökning med 1,1 procentenheter. Bland kvinnor var antalet sysselsatta 2 460 000, en ökning med 80 000, och bland män var antalet sysselsatta 2 727 000. Sysselsättningsgraden för kvinnor var 66,2, en ökning med 1,8 procentenheter, och bland män var sysselsättningsgraden 70,9 procent. Antalet sysselsatta ungdomar i åldern 15–24 år uppgick till 487 000, vilket motsvarade en ökning med 33 000. Sysselsättningsgraden i åldern 15–24 år var 41,3 procent, vilket motsvarar en ökning med 1,9 procentenheter.

Säsongrensade och utjämnade data visar på en ökning av antalet och andelen sysselsatta jämfört med närliggande kvartal. Antalet sysselsatta uppgick under första kvartalet 2023 till 5 257 000, vilket motsvarar en sysselsättningsgrad på 69,5 procent.

Anställda

Under första kvartalet 2023 uppgick antalet anställda till 4 671 000, icke säsongrensat, det är en ökning med 110 000 jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Antalet anställda kvinnor ökade med 79 000 till 2 312 000 och antalet anställda män var 2 359 000. Antalet fast anställda ökade med 101 000 till 4 006 000 personer. Antalet fast anställda kvinnor ökade med 76 000 till 1 947 000 och antalet fast anställda män var 2 059 000. Antalet tidsbegränsat anställda uppgick till 666 000 personer. Av dessa var 366 000 kvinnor och 300 000 var män.

Jämfört med närliggande kvartal visar säsongrensade och utjämnade data på en ökning av antalet anställda och fast anställda samt en minskning av antalet tidsbegränsat anställda. Säsongrensat och utjämnat uppgick antalet anställda till 4 742 000. Motsvarande siffra för fast anställda var 4 012 000 och för tidsbegränsat anställda 730 000.

Arbetade timmar

Det totala antalet arbetade timmar uppgick till i genomsnitt 167,3 miljoner per vecka under första kvartalet 2023, enligt icke säsongrensade data.

Kalenderkorrigerat motsvarar det en ökning med 6,2 procent jämfört med det första kvartalet 2022. Säsongrensade och utjämnade data visar på en ökning av antalet arbetade timmar jämfört med närliggande kvartal och uppgick till i genomsnitt 160,6 miljoner timmar per vecka.

Majoriteten av de sysselsatta har en överenskommen arbetstid på 35 timmar eller mer per vecka, så kallad heltid. Under första kvartalet 2023 arbetade 4 065 000 personer heltid. För kvinnor uppgick antalet heltidsarbetande till 1 771 000 och antalet män var 2 294 000. Totalt arbetade 261 000 personer kort deltid (1–19 timmar) och 578 000 personer arbetade lång deltid (20–34 timmar).¹⁾

Den genomsnittliga faktiskt arbetade tiden bland sysselsatta i åldern 15–74 år ökade med 0,9 timmar och uppgick under första kvartalet 2023 till 32,2 timmar per vecka. För kvinnor var antalet timmar 29,9 och för män 34,3, vilket innebär en ökning med 0,6 timmar för kvinnor och 1,2 timmar för män.

Undersysselsättning

Bland de sysselsatta i åldern 15–74 år var 325 000 undersysselsatta under första kvartalet 2023, vilket var en ökning med 41 000 jämfört med första kvartalet 2022. Antalet undersysselsatta kvinnor uppgick till 153 000, en ökning med 19 000, och antalet män var 173 000, en ökning med 22 000 personer. Undersysselsatta utgjorde 6,3 procent av de sysselsatta.

Arbetslösheten

Under första kvartalet 2023 uppgick antalet arbetslösa i åldern 15–74 år till 438 000, icke säsongrensat. Det motsvarar ett arbetslöshetstal på 7,8 procent. Antalet arbetslösa kvinnor var 212 000 och antalet arbetslösa män var 226 000. Arbetslöshetstalet för kvinnor var 7,9 procent och för män var det 7,6 procent.

För personer i åldern 15–74 år uppgick säsongrensade och utjämnade data för antalet arbetslösa till 415 000 under första kvartalet 2023, vilket motsvarar ett arbetslöshetstal på 7,3 procent.

Antalet långtidsarbetslösa (arbetslösa i minst 27 veckor) i åldern 15–74 år uppgick till 125 000 under första kvartalet 2023, icke säsongrensat, en minskning med 31 000 jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Av de långtidsarbetslösa var 54 000 kvinnor, en minskning med 20 000, och 71 000 var män.

Antalet arbetslösa ungdomar i åldern 15–24 år uppgick till 152 000 personer, icke säsongrensat. Det motsvarar ett arbetslöshetstal på 23,8 procent. För ungdomar i åldern 15–24 år visar säsongrensade och utjämnade data på en ökning av andelen arbetslösa jämfört med närliggande kvartal. Antalet

arbetslösa uppgick till 149 000, vilket motsvarar ett arbetslöshetstal på 21,9 procent.

Ej i arbetskraften

I gruppen ej i arbetskraften ingår de personer som varken klassas som sysselsatta eller arbetslösa. Under första kvartalet 2023 bestod denna grupp i åldern 15–74 år av 1 938 000 personer, en minskning med 53 000 jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Antalet kvinnor var 1 045 000, en minskning med 45 000, och antalet män var 893 000.

Bland personer ej i arbetskraften minskade antalet pensionärer med 25 000 till 855 000, 644 000 var heltidsstuderande och antalet långvarigt sjuka ökade med 28 000 till 290 000.

Latent arbetssökande

Antalet latent arbetssökande i åldern 15–74 år var 245 000 personer under första kvartalet 2023, en minskning med 29 000 jämfört med det första kvartalet 2022. Av dessa var 123 000 kvinnor och 123 000 män, en minskning med 21 000. För samma tidsperiod minskade antalet latent arbetssökande bland ungdomar i åldern 15–24 år med 20 000 till 112 000.

Det outnyttjade arbetskraftsutbudet

Arbetslösa, undersysselsatta och latent arbetssökande utgör tillsammans det outnyttjade arbetskraftsutbudet. Under första kvartalet 2023 uppgick det outnyttjade arbetskraftsutbudet i genomsnitt till 20,9 miljoner timmar per

vecka. Det outnyttjade arbetskraftsutbudet motsvarar 523 000 heltidsarbeten med 40 timmars arbetsvecka.

Arbetsmarknaden för personer i åldern 20–64 år

Befolkningen som redovisas i AKU utgörs av personer i åldern 15–74 år.

Arbetsmarknadsdeltagandet bland de yngre och äldre i denna åldersgrupp är dock markant lägre av naturliga skäl, exempelvis för att det finns en stor andel studerande och pensionärer. För att komma närmare det som kan anses utgöra kärnan av den arbetsföra befolkningen beskrivs situationen för åldersgruppen 20–64 år i följande avsnitt.

Det relativa arbetskraftstalet för personer i åldern 20–64 år uppgick till 87,6 procent under första kvartalet 2023, icke säsongrensat. Det är en ökning med 0,6 procentenheter jämfört med samma kvartal året innan. Bland kvinnor var arbetskraftstalet 84,9 procent och bland män var det 90,1 procent. Enligt säsongrensade och utjämnade data ökade andelen i arbetskraften jämfört med närliggande kvartal. Arbetskraftstalet uppgick till 88,0 procent.

Under första kvartalet 2023 var andelen sysselsatta i åldern 20–64 år 81,8 procent, icke säsongrensat, vilket är en ökning med 0,9 procentenheter jämfört med motsvarande kvartal 2022. Bland kvinnor var andelen sysselsatta 79,3 procent, en ökning med 1,5 procentenheter, och bland män var andelen 84,2 procent. Enligt säsongrensade och utjämnade data ökade sysselsättningsgraden jämfört med närliggande kvartal och var 82,7 procent.

Enligt icke säsongrensade data uppgick arbetslöshetstalet i åldersgruppen 20–64 år till 6,6 procent. Bland kvinnor minskade arbetslöshetstalet med 1,0

procentenheter till 6,6 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Bland män var arbetslöshetsstalet 6,5 procent. Säsongrensade och utjämnade data visar att andelen arbetslösa uppgick till 6,1 procent.

Inrikes och utrikes födda i åldern 20–64 år

Det relativa arbetskraftstalet för inrikes födda i åldern 20–64 år uppgick till 87,9 procent under första kvartalet 2023, enligt icke-säsongrensade data. Bland inrikes födda kvinnor var det till 86,1 procent och bland inrikes födda män uppgick det till 89,5 procent. Bland utrikes födda i åldern 20–64 år uppgick det relativa arbetskraftstalet till 86,7 procent, vilket är en ökning med 2,5 procentenheter jämfört med samma kvartal föregående år. Motsvarande siffra var 81,7 procent bland utrikes födda kvinnor, en ökning med 2,7 procentenheter, och 91,7 procent bland utrikes födda män, en ökning med 2,4 procentenheter. Säsongrensat och utjämnat uppgick arbetskraftstalet till 88,5 procent bland inrikes födda och 86,7 procent bland utrikes födda. Det är en ökning i andelen i arbetskraften bland utrikes födda jämfört med närliggande månader.

Under första kvartalet 2023 var andelen sysselsatta bland inrikes födda i åldern 20–64 år 84,6 procent, icke säsongrensat. Bland inrikes födda kvinnor var sysselsättningsgraden 83,0 procent, och bland inrikes födda män 86,0 procent. Bland utrikes födda uppgick sysselsättningsgraden till 74,2 procent, en ökning med 3,7 procentenheter. Bland utrikes födda kvinnor ökade sysselsättningsgraden med 5,1 procentenheter till 69,4 procent och bland utrikes födda män ökade sysselsättningsgraden med 2,5 procentenheter till 79,1 procent. Säsongrensat och utjämnat uppgick sysselsättningsgraden till

85,5 procent för inrikes födda och 74,7 procent för utrikes födda, varav den senare är en ökning jämfört med närliggande kvartal.

Det relativa arbetslöshetstalet för inrikes födda i åldern 20–64 år uppgick till 3,8 procent under första kvartalet 2023, icke säsongrensat. Bland inrikes födda kvinnor uppgick arbetslöshetstalet till 3,6 procent och för män var motsvarande siffra 4,0 procent. Andelen arbetslösa bland utrikes födda uppgick till 14,4 procent, en minskning med 1,9 procentenheter. Bland utrikes födda kvinnor minskade arbetslöshetstalet med 3,6 procentenheter till 15,1 procent och bland utrikes födda män var andelen arbetslösa 13,7 procent. Säsongrensat och utjämnat uppgick arbetslöshetstalet till 3,4 procent för inrikes födda och motsvarande andel var 13,8 för utrikes födda, det är en ökning för inrikes födda och en minskning för utrikes födda jämfört med närliggande kvartal.

www.Scb.se

Väntetiderna på akuten ökar igen och generellt behöver kvinnor vänta längre tid jämfört med män

Antalet besök ökar på akuten igen, efter att ha gått ner under pandemin. Samtidigt har det skett en betydande ökning av den totala vistelsetiden på akutmottagningarna. Särskilt långa vistelsetider har personer 80 år och äldre, där var tionde besök varar längre än 9 timmar. Det är också stora skillnader mellan sjukhusen i landet visar ny statistik från Socialstyrelsen.

När covid-19-pandemin bröt ut 2020 minskade antalet besök på landets akutmottagningar. Men 2021 ökade antalet igen, och närmade sig antalet besök före pandemin.

– Den trenden har hållit i sig visar preliminära siffror för 2022, säger Karin Sköldin, statistiker på Socialstyrelsen.

Väntetider och vistelsetider ökar

Statistiken för 2021 visar att medianväntetiden till läkarbedömning var en timme vilket är en ökning jämfört med 2020, till samma nivå som före pandemin. Andra halvåret 2021 och första halvåret 2022 har tiden till läkarbedömning blivit ännu längre.

Socialstyrelsens nya statistik visar också att de totala vistelsetiderna på akutmottagningarna blivit längre och ligger nu högre än de gjorde åren före pandemin. Medianvistelsetiden låg under 2021 på 4 timmar och 3 minuter. Tittar man på siffrorna för första halvåret 2022 har vistelsetiderna fortsatt öka ytterligare och ligger nu på 4 timmar och 12 minuter.

– Det är bekymmersamt att vistelsetiderna blir längre och längre, trots att antalet besök inte är uppe i riktigt samma nivåer som före pandemin, säger Mats Granberg, sakkunnig vid Socialstyrelsen.

– Utöver patientantalet kan vistelsetiden även bero på andra faktorer som påverkar - såsom arbetsorganisation, bemanning och vårdplatssituationen på sjukhuset. Samtidigt skulle erfarenheter och nya arbetssätt som tillämpades under pandemin kunna användas för att utveckla akutsjukvården och därmed även minska vistelsetiderna.

Längst tid på akutmottagningarna vistas patienter 80 år och äldre, med en mediantid på 4 timmar och 35 minuter. Var tionde patient i denna grupp väntar mer än 9 timmar och 13 minuter.

– Detta är problematiskt, för samtidigt är det ju de äldsta patienterna som drabbas hårdast av de långa väntetiderna eftersom de är den sköraste patientgruppen, säger Mats Granberg.

Stora skillnader mellan regioner och sjukhus

Vistelsetiderna skiljer sig också mycket åt mellan regioner och mellan olika akutmottagningar. Längst vistelsetid 2021 hade Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge i Stockholm, med en mediantid 6 timmar och 22 minuter. Nästan lika lång vistelsetid hade Södersjukhuset, 6 timmar och 10 minuter. Kortast vistelsetid hade Oskarshamns sjukhus, med 2 timmar och 13 minuter.

– Skillnaderna kan bero på faktorer som akutmottagningens storlek, belastning, brist på vårdplatser och antal överbeläggningar inom slutenvården liksom hur patientunderlagen ser ut och hur man organiserat akutsjukvården. Vi ser att vistelsetiderna med några få undantag har ökat på nästan alla sjukhus i landet över åren. På sjukhus som Karolinska Huddinge och Södersjukhuset har de exempelvis ökat med mer än en och en halv timme jämfört med 4-5 år tidigare, säger Karin Sköldin.

Fakta / Även väntetid till läkarbedömning skiljer sig

- Statistiken om akutmottagningar, väntetider och besök 2021 visar att väntetid till läkarbedömning varierar stort över landet.
- Region Norrbotten hade 2021 kortast väntetid i snitt. Där var medianväntetiden på en läkarbedömning 36 minuter att jämföra med Blekinge där väntetiden var 1 timme och 21 minuter.
- Jämför man sjukhus hade Kiruna nya sjukhus en snittväntetid på 20 minuter förra året, medan man på Skånes universitetssjukhus Lund fick vänta i 1 timme och 42 minuter.

www.Socialstyrelsen.se

Stora problem med arbetet mot hedersförtryck inom Göteborgs skolor, förskolor och socialtjänst

Anställda inom förskola, skola och socialtjänst motarbetar arbetet mot hedersförtryck för att de själva ”kan ha svårt att bryta med en kulturellt nedärvd hederskultur som går generationer tillbaka”.

Det framkommer i en granskning från Göteborgs stads egna revisorer som nu kräver att lärare och socialsekreterare måste utbildas bättre.

Stadsrevisionens [granskningsrapport](#) publicerades på onsdagen. De förtroendevalda revisorerna med Jonas Ransgård (M) som ordförande och Torbjörn Rigemar (S) som vice skriver att ”nämnderna inte har säkerställt att personalen får den kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck som behövs, vilket vi ser som bekymmersamt”.

Men de skriver även: "Vi ser också allvarligt på att det framkommer uppgifter i granskningen om att det kan finnas personal som själva upprätthåller hedersnormer."

Kritiken slår brett, mot förskolan, grundskolan – men inte minst också mot socialtjänsten. Enligt rapportern saknas inte strategier och planer men det konstateras att arbetet inte fungerar i praktiken.

Hos socialtjänsten – Göteborg har fyra socialförvaltningar – menar revisorerna att det finns stora risker att personal utan specifika kunskaper inom området hanterar problem kopplade till hedersförtryck.

Just inom socialförvaltningarna larmar man titt som tätt om en mycket hög personalomsättning. Att kompetensen om hedersfrågor är låg förklarar de som Stadsrevisionen intervjuat just med att många är så pass nya på jobbet, ledningen har tvingats fokusera på annat. **Förskolan har sin** egen problematik. Revisorerna har fått uppgifter om att "det finns personal som upprätthåller hedersnormer". Det har inte visat sig under deras besök på förskolor, men personal har berättat att de hört att det förekommer på andra förskolor. Enligt förskoleförvaltningen kan personal "ha svårt att bryta med en kulturellt nedärvd hederskultur som går generationer tillbaka". Det nämns också att personalen i större utsträckning bor i samma område som barnen på förskolan och att de därför kan vara rädda för att gå emot vårdnadshavares eller släktingars vilja.

Liknande beskrivningar från ansvariga inom grundskolan och socialtjänsten. Det kan handla om att personal "agerar som vakter" och kontrollerar elever för att underrätta vårdnadshavare om de gör något som kan anses bryta mot hedersnormen.

Företrädare för grundskoleförvaltningen säger i granskningsrapporterna att det finns rektorer som arbetar aktivt med att motverka problemet och att personal som inte delar skolans värdegrund har sagts upp.

När socialtjänsten möter problem med lojalitet i hedersfrågor händer det att man ”hanterar detta genom att inte låta dessa medarbetare hantera ärenden som rör heder.” Denna åtgärd beskrivs dock som otillräcklig i rapporten, och revisorerna konstaterar att även andra ärenden kan påverkas negativt om de hanteras av personal som inte arbetar efter grundläggande demokratiska värderingar.

Revisorskontoret skriver att de ser allvarligt på uppgifterna som framkommit i rapporten och att det krävs åtgärder.

Stadens nu gällande handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck klubbades för tre år sedan. När den så kallade [Amandakommissionens](#) för många politiker omskakande beskrivningar publicerades 2020, uppdaterades den.

Men Stadsrevisionens granskning ifrågasätter alltså hur det arbetet gått. Först ut bland politikerna att reagera är Liberalernas Ann Catrine Fogelgren. Hon säger till DN:

– Vi har drivit på kartläggningen av tystnadskulturen och tagit fram planer men den här tystnadskulturen förstör allt.

www.Dn.se

Skillnaden mellan könen ökar med stigande ålder. Det högsta suicidtalet fanns bland män som var 85 år eller äldre.

I denna grupp var suicidtalet 40 vilket är dubbelt så högt som bland män i de yngre åldersgrupperna. Det lägsta suicidtalet 2022 fanns bland kvinnor 15–29 år (5 suicid per 100 000 invånare). Samlad statistik om suicid, suicidförsök och suicidtankar i olika grupper i befolkningen. Vi presenterar också utvecklingen över tid, och variationer över året.

Årligen dör omkring 1 200 personer av suicid (själv mord) i Sverige. Ytterligare omkring 300 fall brukar registreras som misstänkt självmord, men där avsikten inte kunnat styrkas.

Suicid under 2022

Under 2022 dog 1 254 personer av säkert fastställda suicid i Sverige. Av dessa var 897 män och 357 kvinnor, 10 var barn under 15 år. Ytterligare 315 fall registrerades där det fanns misstanke om suicid, men där avsikten inte kunde styrkas.

Två tredjedelar av de som avled i suicid 2022 var män. I befolkningen 15 år eller äldre var suicidtalet (antal suicid per 100 000 invånare) 21 för män och 8 för kvinnor. Suicidtalet för män och kvinnor tillsammans var 14.

Skillnaden mellan könen ökar med stigande ålder. Det högsta suicidtalet fanns bland män som var 85 år eller äldre. I denna grupp var suicidtalet 40 vilket är dubbelt så högt som bland män i de yngre åldersgrupperna. Det lägsta suicidtalet 2022 fanns bland kvinnor 15–29 år (5 suicid per 100 000 invånare).

Bland barn och unga (under 18 år) är det däremot ungefär lika många flickor som pojkar som dör i suicid.

Eftersom suicidtalet beräknas i relation till åldersgruppernas storlek i befolkningen skiljer sig suicidtalerna från det faktiska antalet suicid. För män är då antalet suicid lägst i den äldsta åldersgruppen (40 män) och högst i åldersgruppen 45–64 år (300 män). Man kan också studera suicid i relation till det totala antalet dödsfall i varje åldersgrupp. Bland unga personer (15–29 år), som har lägre risk än äldre att avlida till följd av sjukdom, stod suicid för en tredjedel av alla dödsfall. För personer över 65 år var suicid mindre än 1 procent av samtliga dödsfall.

Tabell som visar antal suicid och antal suicid per 100 000 invånare uppdelat på kön och ålder 2022. Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

Åldersgrupp	Antal män (antal suicid bland män per 100 000)	Antal kvinnor (antal suicid bland kvinnor per 100 000)
15–29	138 (14)	46 (5)
30–44	204 (19)	81 (8)
45–64	300 (23)	115 (9)
65–84	213 (24)	86 (9)
85+	40 (40)	21 (12)

Suicidtalets utveckling över tid

Suicidtalet i Sverige var som högst under 1970-talet och har sedan dess minskat. Under de senaste åren har minskningen emellertid mattats av. I samband med covid-19-pandemin var det många som befarade att suicidtalerna skulle öka, men 2020 registrerades färre antal suicid än året innan. Även om suicidtalet ökat något under 2022 så är siffran fortfarande lägre än innan pandemin.

Under den senaste 20-årsperioden har suicidtalet (antal suicid per 100 000 invånare) i befolkningen minskat i de flesta åldersgrupper, utom bland unga. Samtidigt har det blivit mindre skillnader i suicidtalerna mellan olika åldersgrupper. I den äldsta åldersgruppen 85 år och äldre varierar suicidtalerna mycket över tid, vilket beror på att gruppen består av förhållandevis få individer. Enstaka suicid kan då ge stor effekt på suicidtalet.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/att-forebygga-suicid/statistik-om-suicid/>

Många svenskar brinner för jobbet

Och hela 94% tycker att jobbet är en viktig del av vardagen visar en internationell undersökning. Flitigast är indoneser och filipiner där hela 99% tycker att arbetet är viktigt. Mest ointresserade att arbeta är briter och bara 73% tycker att det är viktigt.

Generationsrapporten 2023 – Generation Z

Unga ser mörkt på samtiden och framtiden – samhället är på väg åt fel håll och färre ser möjlighet att påverka sitt liv

Nästan varannan ung person (45 procent) ser samhällets framtid som mörk och 53 procent tror att deras generation kommer att få det sämre än tidigare generationer. Trots detta ser tre av fyra ljust på sin egen framtid. Samtidigt upplever för första gången en majoritet (55 procent) av unga att samhället är på väg åt fel håll och färre anser att de har möjlighet att påverka sitt liv. Oron innebär bland annat att familj och vänner blivit viktigare, ändå sjunker vikten av att i framtiden hitta den rätte och skaffa barn. Det visar en ny rapport från Ungdomsbarometern med svar från 16 000 unga mellan 15-24 år.

Att känna hoppfullhet inför framtiden generellt har återhämtat sig något sedan pandemin, men över tid är trenden nedåtgående. Idag är 29 procent oroade för framtiden jämfört med 21 procent 2015. Endast varannan ung, 52 procent, säger sig nu vara hoppfull inför framtiden vilket är en minskning med 10 procent under samma period.

– Generation Z är en individualistisk generation som har en ganska positiv bild av sin egen framtid även om den inte är lika positiv som tidigare. Men de är inte en generation som bara bryr sig om sig själva, det är uppenbart att de också oroar sig för samhället i stort. Den mörkare bilden av framtiden är något vi har sett under de senaste åren och inte bara något som kommer av krig och

inflation även om dessa faktorer stärker den redan pågående trenden, säger Ulrik Hoffman, VD på Ungdomsbarometern.

Undersökningen visar också ett mer materialistiskt tänk där konsumtion och pengar har blivit viktigare. I årets rapport är det nästan hälften (47 procent) som anger "att tjäna pengar" är viktigast just nu. Detta jämfört med 36 procent 2020. Ekonomin är numera en stor stressfaktor i ungas liv där varannan (50 procent) oroar sig för sin ekonomi varje vecka.

– Att pengar har blivit viktigare har till viss del att göra med att möjligheterna var mer begränsade under pandemin, men förra årets mer lustdrivna ekonomiintresse bland unga handlar nu mer om oro och osäkerhet kring framtiden. Pengar blir istället, precis som familj och vänner, en form av trygghet där man vill skapa sig en stabil ekonomi och ta sig in på bostadsmarknaden, säger Ulrik Hoffman, VD på Ungdomsbarometern

Inte lika viktigt att träffa "den rätte"

Vissa typer av relationer blir allt viktigare där fler unga (41 procent) idag vill umgås med familjen än 2021 (37 procent). Mer än varannan (59 procent) tycker det är viktigt att träffa kompisar och 57 procent anger att livet är rikt på vänner.

Samtidigt som relationer med vänner och familj är fortsatt viktiga minskar vikten av att hitta en partner och bilda familj. 2011 tyckte 59 procent att det var mycket viktigt att "träffa den rätte" och 42 procent mycket viktigt att skaffa barn för att bli nöjd med tillvaron i framtiden. I årets undersökning är motsvarande siffror 48 respektive 34 procent. Det kan indikera att det nu växer upp en ungdomsgeneration där den egna familjebildningen skjuts på framtiden på grund av oron i omvärlden och en svåröverskådlig och dyster framtidsbild.

Vikten av att skaffa nya relationer och att ha sex har också förändrats mycket över tid. 2011 tyckte 39 procent att det var viktigt att träffa nya människor och 43 procent att det var viktigt att ha sex. Sedan dess har intresset för båda dessa aktiviteter minskat till 28 procent respektive 27 procent.

Färre med politiska identiteter

Begreppen som unga använder för att beskriva sin identitet fortsätter vara allt mer intressestyrda och allt mindre politiska/värderingsdriva. Att beskriva sig som träningsmänniska, sportfantast och hälsomänniska ökar över tid medan de mer liberalt eller progressivt laddade identiteterna som är utbredda bland unga har minskat. Sedan 2020 är det 14 procentenheter färre som beskriver sig som antirasist, 4 procentenheter färre som beskriver sig som feminist och fyra procentenheter färre som beskriver sig som miljövän. En stor anledning till att andelen politiskt laddade identiteter går ner är att framförallt killarna tar avstånd från dessa i allt högre grad. Identiteter som exempelvis konservativ (5%) och nationalist (4%) ligger lågt med endast marginella tendenser till ökning.

Stress

37 procent av alla unga har under det senaste halvåret oroat sig för att bli utbrända minst en gång i veckan, en ökning från 29 procent för fyra år sedan. Stressmomenten handlar fortfarande till största del om tidsbrist (70 procent), krav man ställer på sig själv (70 procent) och det egna utseendet (60 procent), tätt följt av kost och hälsa. Det är även en dramatisk ökning av andelen unga som stressar över att ha en hållbar livsstil, från 38 procent 2018 till 53 procent. Att majoriteten nu känner en press att ha en hållbar livsstil trots att färre oroar sig för klimatet (28 procent) visar hur vardagsnära orosmomenten har blivit. Nu är det snarare hållbarhetsidealet i det egna livet som oroar veckovis än

klimatets framtid. Det är en del av en större trend mot att tänka mer på faktorer som man själv kan kontrollera.

<https://info.ungdomsbarometern.se/publika-rapporter/generationsrapporten-2023-generation-z>

Fotbollskyss sätter spanskt samtycke på prov

Anfallsspelaren Jennifer Hermoso blev kysst på munnen av fotbollspampen efter det spanska damlagets VM-guld. Ofrivilligt, klargjorde hon själv efter händelsen. Följden inom fotbollsvärlden blev avgångskrav, spelarbojkott och Fifa-avstängning.

I den vidare världen, och utanför idrotten, ekade det av den debatt som förs runt Spaniens samtyckeslag. Rubiales riskerar nu inte bara utfrysning från sin centrala position inom fotbollen utan också rättsliga efterverkningar.

Lagen kallas i folkmun *Sólo sí es sí* ("Bara ja är ja"). Den var omstridd redan från början. Högerpartierna Partido Popular och Vox röstade emot i parlamentet när den antogs 2022.

Samtyckeslagen tillkom förstas för att hantera grövre övergrepp än rent verbala. Men också oskick med sexistiska tillmälen kom upp och krävde klarlägganden från jämställdhetsministern kring vad som skulle kriminaliseras. Lagen är färsk, så praxis i rättsfall återstår att etablera.

Var går gränsen?

Mannens självpåtaga rätt att högt och ljudligt kommentera en kvinnas fysiska företräden, i direkt tilltal eller till exempel när hon går förbi, är det man oftast tänker på när man talar om *piropon* som fenomen. (En kvinna som är slängd i käften kan förstås också ta till en piropo.) Men för att komplicera saken kan en piropo vara allt från en elegant komplimang, med eller utan ragningsavsikter, till en plump och nedsättande oförskämdhet.



Protest mot Rubiales i Madrid efter VM-guldet. Foto: Alicia Leon/AP/TT

Det faktum att diskussionen nått ända in i Spaniens lagstiftning vittnar om hur stort irritationsmoment det är för kvinnor, som ganska ofta uppfattar piropo som en manlig maktdemonstration. En piropo kan vara avsedd att få flickan/kvinnan att rodna, men steget till att situationen uppfattas som

hotfull behöver inte vara långt. Samtidigt går det också att hitta oskyldiga formuleringar som uttrycker romantik eller humor.

Det knepiga är förstås hur man drar gränsen för när en piropo kan betraktas som kränkande i lagens mening. Måste piropo uttalas? Hur är det med visslingar och tutande? Måste oönskad uppmärksamhet tolereras även om den inte är illvillig, oförskämd eller hotfull?

Lösningen blev att koppla piropo till ett nytt juridiskt begrepp, en ny brottsrubricering: *acoso callejero*, trakasseri på gatan. Det krävs mer än att bara vara grov i munnen för att bli fälld, till exempel att mannen kompletterar fräckheter med att ta sig i skrevet, tafsa och/eller följa efter kvinnan.

Gester inför gäster

I Sverige har den spanska piropo uppmärksammats i några universitetsarbeten.

För Noemi Fridlitzius uttryckte intervjupersoner inför en kandidatuppsats i Göteborg 2009 att piropo inte kunde avfärdas som omodern, därtill är den alltför vanlig. Men de framhöll också att en piropo inte alls behöver vara sexistisk.

Diana Arango, som skrev en uppsats vid Stockholms universitet på 1990-talet, noterade en elegant komplimang i sina observationer: *Ay qué daño me hiciste cuando caíste del cielo. (Å, vilken smärta du gav mig när du föll från himlen.)* Med så kallat inrim och utan fula ord lyckades den mannen få fram att han stod inför en ängel som ramlat ned från himlen, utan att för den

skull frammana bilden av en fallen ängel, en som kastats ut från de högre sfärerna.



Krismötet med spanska fotbollsförbundet där Rubiales envist förkunnade att han minsann inte tänkte avgå. Foto: Spanska fotbollsförbundet/Europa Press/AP/TT

Efter Luis Rubiales mer handgripliga närmande har publiken noterat att hans händer inte heller skötte sig riktigt snyggt efter VM-segern. Inte så att han placerade dem på VM-hjälten, utan man har mer funderat över var de for omkring på hans egen kropp och vad de gesterna signalerade, för övrigt i närvaro av bland andra drottning Letizia.

Idrottsspanien befarar nu att Rubiales har lyckats trassla till det för landets ambitioner att få arrangera internationella mästerskap i framtiden, till exempel fotbolls-VM 2030 (var värdskapet hamnar avgörs av Fifa 2024.) I takt med att kyssen väckt globalt uppseende har Rubiales försvarare blivit allt färre. Den sista bastionen, hans mamma, har aviserat en hungerstrejk i protest mot att sonen blir offentligt hudflängd.

Rubiales tycks i alla fall anse att det kan vara svårt att få fram ett otvetydigt nej, så han tog för säkerhets skull i ordentligt. Inte mindre än fem gånger på raken uttalade han:

– Nej, jag tänker inte avgå.*

**Rubiales avgick till slut ändå, tre veckor efter finalen, den 11 september.*

Fakta: Spaniens samtyckeslag

Samtyckeslagen, *la Ley Orgánica de Garantías de la Libertad Sexual*, antogs av parlamentet i augusti 2022 och trädde i kraft i oktober. Ett av syftena med lagen var att skydda inte minst barn mot sexuella övergrepp via digitala medier.

Lagen blev också känd som *ley Montero* efter jämställdhetsministern Irene Montero.

En gruppvåldtäkt som inträffade under San Fermín-festivalen i Pamplona 2016 (ett årligt evenemang som är känt för tjurrusningar genom staden följda av tjurfäktningar) hade bidragit till att sätta fart på lagstiftningsarbetet.

En central aspekt av den nya lagen var att brottsoffrets tystnad eller oförmåga att göra motstånd inte längre skulle kunna åberopas för att undgå en fällande dom för övergrepp.

<https://www.ui.se/utrikesmagasinet/kronikor/2023/fotbollskyss-satter-spanskt-samtycke-pa-prov/>

Två viktiga EU direktiv som du behöver känna till:

- 1. EU-direktiv 2022/2464 om hållbarhetsrapportering som kommer att omvandlas till lagändringar i svensk lag. Förslaget är att dessa ändringar ska gälla från 1 januari 2024.**
- 2. Direktiv (EU) 2023/970 om stärkt tillämpning av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete genom insyn i lönesättningen och efterlevnadsmekanismer**



Hösthälsningar från Ann-katrine Roth

